

Válasz Dr. Majoros Pál „**Az integráció hatása az EU tagországok külkereskedelmére – vizsgálatok gravitációs modellel**” című doktori (Ph.D.) **értekezés** nyilvános vitájához készített opponensi véleményére

(PANNON Egyetem, Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola, témavezető: Dr.habil Elekes Andrea)

Először is szeretném kifejezni köszönetemet dr. Majoros Pál Tanár Úrnak, hogy időt áldozott doktori értekezésem opponensi véleményének elkészítésére. Köszönöm a dolgozat alapos, szisztematikus értékelését, a számos pozitív visszajelzést, elismerő vélekedést és ösztönző észrevételt. Az opponens által megfogalmazott erősségek és észrevételek megerősítenek abban, hogy jó irányban indultam el, és hasznos munkát végeztem.

Szeretném újra megköszönni a munkahelyi vitára készített előponnensi véleményt is, mely nagyon sok jó tanácsot, követendő útmutatást és részletes és konstruktív kritikai észrevételt tartalmazott a dolgozat akkori állapotával kapcsolatban. A javaslatokat elfogadtam, és a munkahelyi vitán ígérteknek megfelelően támpontként használtam a dolgozat végleges formájának elkészítése során.

Gondos, alapos és mély opponensi munkájával nagyon sokat segített számomra abban, hogy az értekezés színvonala minden tekintetben emelkedhessen, kutatói gondolkodásmódom fejlődhessen.

Örömmel fogadtam, hogy a témaválasztást a bíráló is fontosnak és aktuálisnak ítélte, hangsúlyozva, hogy az általam elkészített munka a témának komplex megközelítésén alapszik. Szintén jóleső érzéssel töltött el az, hogy a bíráló a dolgozat erényeként értékeli, hogy ennek a szerteágazó témának a szakirodalmát igyekeztem teljes szélességében és mélységében áttanulmányozni.

Örömmel tölt el, hogy az opponens megfelelőnek tartja a dolgozat szerkezetét, követhetőnek a logikáját, és megerősít abban, hogy az általam választott „elméleti-gyakorlati” részek aránya helyes. Köszönöm a dolgozat küllemével illetve a modern matematikai-statisztikai módszereket használatával kapcsolatos alapos értékelést illetve, hogy a modell használatát lenyűgözőnek tartja.

Opponens úr megjegyzésére, miszerint az egyes gazdaságok mérete, és a nemzetközi kereskedelembe való bekapcsolódásuk között erős a kapcsolat és az ún. kis-országok, általában nyitottabbak, jobban bekapcsolódnak a kereskedelembe, és ezt, mint befolyásoló tényezőt érdemes lenne beépíteni a modellbe, megjegyezném, hogy ez a tény levezethető a gravitációs modellből. A nagyobb országok a termelésük kisebb részét exportálják, a kisebb országok össztermelésük nagyobb arányát exportálják. Az egyenlet tartalmazza mind a GDP, mind az export változót is.

További nyitottsági mutatók bevonása endogenitást eredményezne, hiszen az ezeket a mutatókat a fentiek kombinációjaként hozzuk létre, valamint a panelemzésben (amely alapján a dinamika, a tendencia a teljes időtávra ténylegesen látható) az ország-év fixhatás alkalmazása kiejti a modellből a „csak az országra” vonatkozó jellemzőket.(pl. GDP)

A potenciálmodellel kapcsolatban megjegyezném, hogy a térségben tapasztalható területi egyenlőtlenségi viszonyok már ismeretesek. Már az egyszerűbb statisztikai módszerekkel is, de gravitációs modellel is bizonyítottam, hogy **a vizsgált időszakban az EU-15 országok és az időközben belépő EU-12 országok kiviteli forgalma ország csoportonként és országonként külön-külön (is) nőtt.**

A potenciálmodellel a cél az európai gazdasági térszerkezet jellegzetességeinek, ennek az erőternek a **térség centrum-periféria viszonyrendszer** szempontjából történő vizsgálata . A közép-európai erőter nem vizsgálható önmagában, csakis a tágabb környezetében lévő területekre is kiterjesztve, mert a térségek térerősségét nem elsősorban gazdasági erejük adja meg, hanem **fekvésük** a döntően befolyásoló tényező.

A bővítéssel az Unió gazdasági súlypontja hirtelen ugrással valamelyest keletebbre helyeződik, így kis mértékben megváltozhatnak a centrum-periféria viszonyok. Szlovénia, Magyarország, Szlovákia, Csehország és Lengyelország jövőjét az **elhelyezkedési viszonyok** és a gazdaságpolitikai sikeresség is befolyásolják. Bár ezen országok között a gazdasági különbségek nem olyan jelentősek, jelentősebbek viszont a **fekvésből adódó pozicionális különbségek: az abszolút földrajzi helyzet és a szomszédsági viszonyok.**

Magyarország szempontjából vizsgálva a dolgot, azt tapasztalhatjuk, hogy „*kedvezőtlenebb*” fekvésű , mint társai. Főleg az a tényező a mérvadó, hogy nincsenek olyan erős szomszédjai, mint Szlovéniának vagy Csehországnak. Szlovénia közelebb is fekszik az európai gazdasági magterülethez, mint hazánk, az osztrák és olasz régiók szomszédsága is kedvezően befolyásolja a gazdasági erőterben elfoglalt helyzetét, illetve az ország gazdasági

teljesítményét tekintve is megelőzi Magyarországot. Csehország még közelebb helyezkedik el az európai centrumhoz, és szomszédjai is pozícióját erősítik. A csehországi és magyarországi régiók önmagukban hasonló teljesítményt mutatnának, de fekvésbeli különbségeik meghatározóak. Ezt igazolják a potenciálmodellben végzett számításaim. Az európai gazdasági potenciáltér az EU 12+1 ország csatlakozásával hosszabb távon változhat.

A német hegemoniával kapcsolatban megjegyezném, hogy a dolgozatban is kiemelésre került, hogy Németország lényegében az összes közép-kelet-európai ország számára a legfontosabb külkereskedelmi partner. Részesedése az érintett országok külkereskedelmében mind export, mind pedig import oldalon jóval 25 % felett van, és a kereskedelem növekedésének üteme felülmúlja az országok összkereskedelem-bővülésének az ütemét. A Közép- Európa és Németország közötti széles körű és szoros kereskedelmi kapcsolatok egyrészt nyilvánvalóan magyarázhatók a földrajzi közelséggel, illetve a történelmi hagyományokkal. Itt utalok arra, hogy az elemzésben a földrajzi távolság, nyelvi hasonlóság és szomszédosság változók nagyon jelentősnek bizonyultak. Azon országok, melyek közös határral rendelkeznek és beszélnek egy közös nyelvet, többet kereskednek egymással a vártnál, amelyet a gravitációs modell tartalmaz.

Majoros Pál Tanár Úrnak szeretném még egyszer megköszönni a részletes bírálatot és megfogalmazott kritikát, amely a kutatás jövője és a kutatói munka továbbfejlődése szempontjából fontos és rendkívül hasznos volt. Tisztelettel kérem a Professzor Urat, hogy válaszaimat elfogadni szíveskedjen.

Neumanné Virág Ildikó

Veszprém, 2014. június 10.